

2. Commission of the European Communities. (2001, July 25). *European Governance A White Paper*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/DOC_01_10.

3. Decision № 1672/2006/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 2006 establishing a Community Programme for Employment and Social Solidarity – Progress. *Official Journal of the European Union*. 15.11.2006, L 315/
http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/ALL/;ELX_SESSIONID=jnRpJ2JSRXGlzn6m1f725csnSBLz9bvNJf7VGpPNNytSFTfgfQ72!2121115036?uri=CELEX:02006D167220100408

4. European Commission. (n.d.). *Non-governmental organizations*. <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=330>.

Науменко О. М.,

кандидат політичних наук,

доцент кафедри політичних технологій,

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

РОЗБУДОВА УКРАЇНСЬКОЮ ПОЛІТИЧНОЮ ЕЛІТОЮ ДЕМОКРАТІЇ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Велика війна внесла безліч викликів для демократії в Україні. Довготривалий воєнний стан відбивається на внутрішньополітичному розвитку країни, змінив ситуацію в сфері медіа, позначився на доступі до публічної інформації, роботі суддів, політичних партій і інших державних інституцій.

В країні постали такі питання, – Як в умовах обмежень воєнного стану продовжити розвивати демократичні цінності і ще застосовувати вимоги для підтвердження статусу кандидата в ЄС?

Як зазначив І. Коліушко, Голова Центру політико-правових реформ, що президент України за час війни не виконує деякі свої повноваження, не

підписуючи вчасно закони ухвалені парламентом, що їх вимагає Конституція. На сьогодні Кабінет Міністрів як конституційний орган фактично відсторонюється від виконання функцій формування політики розвитку країни. Україна веде війну не лише за територіальну цілісність, а й за вибір українського народу щодо демократичного розвитку та відкритого суспільства.

Зокрема, як зазначила М. Хвостова, адвокаційниця Коаліції Реанімаційного Пакету Реформ, що за великої кризи сильне лідерство глави держави є особливо важливими. Ймовірною загрозою після війни є стабільність політичної системи, яка буде дуже залежною від однієї особи, а не від інституцій (Чорна, 2023).

Демократія являється бажаним ідеалом для організації державного устрою і є загальноприйнятною для всіх країн. В частині посткомуністичних країн демократичний транзит зіштовхнувся зі значною перешкодою в особі путінської росії, що перетворилася на опору авторитаризму в пострадянському просторі, де довгочасний процес соціально-економічних трансформацій спричинив наростання авторитарних тенденцій, в особливості в тих групах, що зазнають найбільше цих змін.

Відповідно до опитування Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, на початку повномасштабного вторгнення росії в Україну у 2022 р. були очікування, що на фоні військового стану, централізації влади і масового об'єднання навколо політичних лідерів збільшиться суспільний запит на авторитарний режим. Результатами опитування 2022 р. засвідчили про значну підтримку демократичного устрою і зменшення підтримки авторитаризму (Резнік, 2023).

Зважаючи, що демократія спричиняє безладдя, то авторитарна особистість характеризує владу з точки зору ефективності і сили, разом з тим очікуючи від влади гарантованих соціальних благ.

Українське суспільство вже пройшло досвід боротьби за демократичні цінності і має прагнення до побудови вільної і демократичної держави. Довгочасний демократичний транзит, виснажлива та важка війна, можуть спричинити зростання зневіри в демократію і схильності до авторитарного правління (Резнік, 2023).

Під час конференції «Зберегти та розвинути демократію в Україні: які виклики в демократичній трансформації?» 21 вересня 2022 р., І. Коліушко зазначив про можливі загрози демократії в Україні: 1) консолідація влади за час воєнного стану – вдала ситуація для правлячої політичної еліти в перерозподілі повноважень органів влади і перегляду статусу засобів масової інформації; 2) намагання створення структур з дублюючими функціями вже існуючих державних інститутів; 3) повільний хід судової реформи.

За даними закритого соціологічного дослідження Ю. Кириленко, співголови Ради Коаліції Реанімаційного Пакету Реформ, в 2022 р. у всіх регіонах України підтримка демократії становила 92–93 %, що є рекордним упродовж усієї незалежності (Реанімаційний Пакет Реформ, 2022).

Український народ за воєнних умов довів свою здатність боротися за свободу та незалежність, система публічної влади показала стійкість демократії (Реанімаційний Пакет Реформ, 2024). 21 березня 2024 р. під час експертного заходу «Посилення демократичних процесів на місцевому рівні під час війни» обговорювалася тема «Демократія під час війни», про інструменти посилення демократичних процесів в територіальних громадах України, для прозорого і ефективного місцевого відновлення і сталого розвитку громад (Center of Innovation Development, 2024).

Парламент окрім прийняття законів в гуманітарному, військовому, соціальному секторах, прийняв закони щодо євроінтеграційного напрямку – «Про правотворчу діяльність», «Про медіа», «Про національні меншини». Президент України як Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України за час повномасштабного вторгнення всі зусилля зосереджує заради оборони і захисту державного суверенітету України (Чиркін, А. & Кириченко, 2024).

Політична еліта України за умов воєнного стану впроваджує демократичні цінності наближені до стандартів та вимог Європейського Союзу. Відбувається часткова імплементація законодавчої бази України до європейських стандартів. У зв'язку з правовим режимом воєнного стану наразі в Україні неможливим є проведення демократичних президентських та парламентських виборів.

Завданням політичної еліти є зміцнення національної безпеки України і обороноздатності держави.

Список використаних джерел

1. Реанімаційний Пакет Реформ. (2024, 27 лютого). *Воююча Українська Демократія в дії*. <https://rpr.org.ua/news/yak-zberehty-demokratiyu-v-https://rpr.org.ua/news/voiuucha-ukrainska-demokratiya-v-dii/>.
2. Реанімаційний Пакет Реформ. (2022, 22 вересня). *Як зберегти демократію в Україні під час війни? Думки політиків і громадських експертів*. <https://rpr.org.ua/news/yak-zberehty-demokratiyu-v-ukraini-pid-chas-viyny-dumky-politykiv-i-hromadskykh-ekspertiv/>.
3. Резнік, О. (2023, 3 серпня). *Особливості авторитарних орієнтацій українців під час війни*. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. <https://dif.org.ua/article/osoblivosti-avtoritarnikh-orientatsiy-ukraintsiv-pid-chas-viyni>.
4. Резнік, О. (2023, 18 січня). *Підтримка демократії в Україні під час війни*. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. <https://dif.org.ua/article/pidtrimka-demokratii-v-ukraini-pid-chas-viyni>.
5. Чиркін, А. & Кириченко, Ю. (2024, 26 лютого). *Воююча Українська Демократія в дії*. Центр політико-правових реформ. <https://pravo.org.ua/blogs/voyuucha-ukrayinska-demokratiya-v-dii/>.
6. Чорна, О. (2023, 5 липня). *Виграти війну і не програти демократію: чи зможе Україна впоратися з цим завданням?* Детектор медіа. <https://cs.detector.media/law-and-money/texts/185519/2023-07-05-vygraty-viynu-i-ne-prograty-demokratiyu-chy-zmozhe-ukraina-vporatysya-z-tsym-zavdannnyam/>.
7. Center of Innovation Development. (2024, 26 березня). *Демократія під час війни: залучення громадськості до прийняття рішень на місцевому рівні!* <https://cid.center/democracy-in-time-of-war/>.